

er, en waren onder ge-
kigheid nu
rusteloos te
Hij was in
de altoos
ugkwam, en
En dit ging
at Ds. Stein-
in actie was
tagheid zijn
nerde, leidde
entie. Van-
anderen hoek
rugianisme

n man nu is
En welke die
het volgende,
ekte in 1876
in hij in 1878
o, ondervroeg
van dit kerke-
136 waarheid
een volledig
erheid moest
en, moest
ij moest niet
arheid gera-
t werd. En
arop, geheel
Zou u dan
van Amster-
aparier was,
i, dat binnen
infralapsarier
aan bracht,
niet een vol-
plicht zijn." t
doen. Hij
mdat allerlei
t hem onmo-
zelf was dat

gelielkoosde
in de gevan-
n, zoo deze
ir toch blijft,
iden van een

et Ds. Steir-
rie nooit uit
ttende studie.
had men dus
d men geen
ite kracht in
in de kerken
lijks bekend,
elijken kring
oit van hem

ker was dat
vlugge, waar-
eer dan één
e bekend ge-
enschappelijk
olatie opget-
te buitenland

chting koes-
p Ds. Stein-
aan, nu ook
ing van dat
en den weg
ndpunt tot de
evenspractijk

zijn, dan een
van Dr. Hoe-
ds door zijn
at, dat nu cin-
etting komen

erwijs, maar

870 af tegen
artikel 36
f, maar heel
het minst de
en gravamen

k een positie
der de oogen
en bodem der
issing geven,
cht men er
akingen voor
komen; toch
en dan zoo
ziet nemen.
hier natuur-
t een kun-
tegenover-
menten nog-
wijze tegen-
gelegenheid
net u zelve

geldt, is zoo
n man van
tegen-argu-
et de moge-
van ongelijk

het geschrift
ze hoog ge-
red heeft, dan
n een gevoel
n: Lees het,

-logische en
st of hier
houdspogve
een behan-
sprake is.
iek op onze
Roodschen
Dr. Hoede-
tegenover
Staat in be-
lief niet aan-
ordelijke be-
ende captie-
chil in toon
stander niet
e conclusien,

waartoe hij geraakt, dan vragen we toch in ernst, wat het thans levend geslacht er aan heeft, om ons te komen zeggen, dat de Gereformeerde Landskerk weer moet worden ingevoerd, en dat aan de Roomschen hun volle burgerrecht moet worden ontnomen; dat alle nationale instellingen een Gereformeerde karakter moeten dragen, en dat onze Overheid al wat heidensch is moet verbieden, (dus natuurlijk ook de Mis in openbare godsdiensttoefening); — als men vooruit weet, dat we nu nog tobben en lijden onder de boze nawaan van dat vroeger geldende stelsel; dat niets zoozeer als juist dat averechtsche stelsel, onze Gereformeerde kerken er onder geholpen heeft; en dat, al ontzag men niets, en al dorst men alles aan, er van al dat fraais toch niets, volstrekt niets komt; ja, dat wie aan de bepleiting van zulk een stelsel zijn krachten wijdt, zich zelve en zijn geestverwanten doemt tot levenslange machteloosheid.

Kan dan nu bij de anderdenkendende ook maar den indruk van eerbied voor zulk po- gen vestigen?

Zeker, dat zou nog mogelijk zijn, indien men zag, dat wie zoo oordeelen althans op eigen kerkelijk gebied zich een normale positie wisten te veroveren.

Maar hoe schreidend staat ook hier de nuchtere werkelijkheid in contrast tegen- over den opgevoelden eisch.

Dr. Hoedemaker is predikant in de Ned. Hervormde Kerk. In een kerk, waartoe duizenden en tienduizenden Godloochenars behooren, die met het laatste overblijfsel der Christelijke belijdenis gebroken hebben, en hiervan allermint een geheim maken, maar dit uiten brutaalweg. In een kerk, waartoe beoorden Moederlijk de breede onzedelijke massa behoort, die zich in allerlei ongerechtigheid verloor, en zich om God noch zijn gebod bekommert. Ja, hij zit als predikant te Amsterdam in dien zelfden kerkeraad, waar belijders van den Christus door Synodale overmacht uit zijn gezet.

Hij zelf is dan ook de eerste om te erkennen, dat heel de inrichting van zijn kerk vlak het tegendeel is van wat ze zijn moest. Hij geeft toe, dat zijn kerk hebben moest, wat de onze heeft, de oude Gereformeerde kerkelijke organisatie, met her- stel van leeren zedetucht.

Maar terwijl alles bij het oude blijft, en op herstel van die goede organisatie niet het flauwste zweempje van een schijnkans bestaat, leeft hij jaar in jaar uit ambtelijk in zoo volstrekt onhoudbaren toestand voort, en wekt nu en dan op tot consult, tot een vergadering zonder consequentie, tot een bespreking zonder uitkomst.

Reeds de oude Grieken schreven als zet- regel: *η ην δίδαοται, η δίδαοται το γόστον*, w. z. w.: Wie met een stelsel optreedt, moet er ook zelf naar leven. En al over- drijven we nu niet, Dr. Hoedemaker zelf moet toch gevoelen, hoeveel invloed zijn woord in kerkelijke zaken inboet, zoolang hij kerkelijk aldus leeft.

We zouden dit nog niet zoo stellig zeg- gen, zoo hij individualist van aanleg ware. Maar dat is hij niet. Zoo goed als de beste kent hij de solidariteit der verantwoordelij- kheid ook op kerkelijk gebied. Het verontschuldigt hem dus niet, dat zijn ker- keraad orthodox is, en zijn collega's ortho- dox zijn. Hij is en blijft medeverantwoor- delijk voor heel de Ned. Hervormde Kerk, en voor al de tweemaal honderdduizend leden van de plaatselijke kerk waartoe hij behoort.

En hoe is die massa?

Eeredienst.

LXXI.

Het geheim van doeltreffende predi- king, zoo bleek ons, ligt voor een aan- zienlijk deel daarin, dat de prediker die optreedt, één bepaald iets, één bepaalde gedachte der Schrift, één bepaalde ordi- nantie des Heeren, één bepaald stuk der waarheid, of wat ook, hebbe, om niet allerlei dingen, maar dat één bepaalde stuk, in naam van zijn Zender tot de Gemeente te brengen. Zoo toch alleen bezielt hem het bewustzijn, dat hij een bepaalden last te vol- brengen heeft, een wezenlijke boodschap als Boodschapper of Ambassadeur van zijn God tot de schare heeft te brengen. Zoo alleen worden zijn gedachten en woorden saam- getrokken op één bepaald punt. En zoo alleen kan voor de gelovige de mogelijk- heid ontstaan, om dit éne woord, dat dan in dien zin als een woord Gods tot hem kwam, zó in zich op te nemen, dat het werke, in hem dringe, en heel de week door hem beziele. Bij een verstrooid prediking weet meer dan één reeds Maandagmorgen niet meer, wat den daaraan voorafgaanden Zondag gepredikt is. Niet, dat we de vrucht van de prediking alleen zoeken in het na kunnen vertellen. Memorie is een gave, die de één sterk heeft, de ander zwak. En zeer goed kan een predicator haar vrucht heb- ben in den indruk op het gemoed gemaakt, in een richting aan de stemming gegeven, in een opgewekt voornemen, al weet de aldus bezielde zelfs den tekst niet meer te noemen. Maar toch, in gevoelsstemming gaat onze religie niet op. De Godzalig- heid leeft ook in het bewustzijn. En de prediking zal stellig te rijker in uitwerking zijn, zoo geheel de Gemeente helder vat- te wat de gedachte Gods, of de ordinantie Gods, of het werk Gods is, dat haar opzettelijk, en ambtelijk, d. i. in den Naam des Heeren, voor werd gehouden.

We voegen er in de tweede plaats bij dat dit éne stuk, die éne gedachte, die éne ordinantie, of wat het zij, hetwelk de pre- dicator op dien bepaalden morgen of avond, in Naam des Heeren, tot de Gemeente wil brengen, hem zelve moet geraakt hebben. Desnoods kan men over alle

denkbare onderwerpen een tijdlang spreken. Soms dresseert men daar elkander voor, door dusgenaamde opzettelijke improvisatie. Men ontvangt dan pas op het oogenblik zelf, dat men spreken moet, een onderwerp, dat door een ander is opgegeven, heeft niet meer dan twee of drie minuten bedenktijd, en moet er dan zeg tien minuten of een kwartier voor de vuist weg over spreken. Dit is natu- urlijk een kunstje, en een van die kunstjes, waarvan het „door oefening tot kunst“ geldt. Doch hoe nuttig dit ook zijn kan, om vlug en vaardig een plan van spreken te grijpen, en aanstonds zijn woorden gereed hebben, ware welsprekendheid komt er op die wijs nooit over de lippen, en nog steeds blijft het *pectus est quod disertum facit* ook onder ons als regel gelden.

Dit Latijnsche zeggen beteekent: „Het is tenslotte alleen *uw borst* die u welsprekend maakt.“

Dit zeggen nu is vaak misverstaan. Het wordt dan opgevat als wilde het zeggen: Het is uw beweeglijk gemoed, het is uw aandoenlijkheid, het is uw week-gevoelig- heid die u welsprekend doet zijn; en ten- slotte werd dit dan zoover gedreven, dat een predicator, waaronder niemand een zakdoek aan de oogen had gebracht, eigenlijk maar half gold, en dat eerst als er iemand flauw was gevallen, de predicator geacht werd van het echt-welsprekende soort te zijn geweest.

Nu, die periode der sentimentaliteit zijn we thans ook in de kerken gelukkig te boven, en misschien zou er zelfs klachte moeten vallen, dat de teederder en be- weeglijker snaren van het menschelek gemoed, thans te weinig betokkeld worden.

Maar in elk geval, dat Latijnsche spreek- woord heeft met hullen en flauwvallen niets gemeen. Als deze Latijnsche regel- maker zegt, dat de *borst* welsprekend maakt, spreekt hij zeer zeker uit, dat alleen wie zelf geroerd is anderen kan roeren; maar dat *geroerd zijn* wil volstrekt niet zeggen, een uitsluitend geroerd zijn in de zenuwen. Eer moet men met de zenuwen uiterst voorzichtig zijn, want zenuwen zijn als een elektrische schel, die ten leste aldoor schelt. Eens aan den gang gemaakt, storen ze zich aan uw controle niet meer. Ze zijn als de geesten uit de fabel, die men wel oproepen, maar dan niet meer bezweren kan.

Neen, het *geroerd zijn* waarvan hier sprake is, is het geroerd zijn van heel onzen persoon. Dat *roeren en meeslepen* is hetgeen ten slotte elk welsprekend man bij zijn hoorders be- doelt. Wie dat zelf niet kan, en het een ander ziet doen, spreekt dan van hypnose of biologisch effect, en ontkend kan niet, dat ook dit zich er onder mengen kan; maar toch, het eigenlijke roeren van zijn gehoor door welsprekende taal is het niet.

Wat de welsprekendheid bereiken wil, als ze roert en meesleept, is dat zij de menschen van hun plaats krijgt, dat ze ze in bewe- ging brengt, dat ze hun gedachten heen trekt waar de spreker die hebben wil, dat men hun verbeelding zien laat wat de spreker zelf zag, dat men den wil van zijn hoorders tot actie prikkelt, dat men liefde of weersin, dat men moed en bezieling in hen wekt, en op die wijs aan heel hun persoonlijkheid een stoot geeft, waardoor ze uitkomen op een punt waar de spreker wilde dat ze komen zouden.

Een welsprekend vermaan tegen de zonde moet maken, dat de gemeente, thuis geko- men, er zelve lust aan heeft, om den strijd tegen die zonde op te nemen en door te zetten; dat ze er niet van zwijgen kunne; dat ze die zonde niet meer oogluikend kunne toelaten, en dat ze, omdat ze *geroerd*, d. i. in actie gezet is, vanzelf in haar leven de vrucht der prediking nader uitwerke.

Een welsprekende predicator tegen de leugen moet ten effecte hebben, dat men, thuis gekomen, met haat tegen de leugen bezielt is, zich ergert aan alle leugen die zich voordoet, en niet rust, eer de leugen in zijn omgeving gekastijd, bestriden en te niet gedaan zij.

Het wordt dan als een vuur, dat zich van zelf voortplant.

Heeft men daarentegen in de kerk tegen de leugen hooren prediken, maar zoo dor en koud, dat men er ja niets tegen kan zeggen, maar er onder bleef zoo als men was, toen men ter kerke opging, en nu thuis gekomen, even rustig als voorheen, de leu- gen in zijn omgeving duldt, of misschien zelf over zijn lippen laat komen, — dan is het een woord zonder werking geweest, een woord dat niet geroerd heeft, en daarom de Gemeente geen stap verder bracht. Op die wijze kan een gemeente jaar in jaar uit beprekt wor- den, maar zonder dat ze vordert in de Godzaligheid.

Ten einde nu zulk effect, zulk een uit- werking die de gemeente verder brengt, zel te verkrijgen is het noodig, dat de predi- ker, die roeren zal, vooraf zelf geroerd zij. Er moet iets in zijn eigen *borst* hebben plaats gegrepen, wil hij iets tot stand bre-ngen in de *borst* van wie hem hoorde.

Dat hier het woord *borst* is gekozen, is natuurlijk. In onderscheiding toch van het hart heeft de *borst* de eigenschap, dat onze innerlijke bewegingen erin tot uiting komen, en dat tegelijk uit de *borst* de stem komt. Wie machtig is aangegrepen, voelt de *borst* heftig op en naar gaan. De innerlijke ge- aardheid doet ook in physieken zin de *borst* zwellen en rijzen. En wij nu uit diezelfde *borst* de ademhaling, de stem, het geluid komt, was het juist gegrepen, om te zeggen, dat de welsprekendheid *uit de borst* komt.

Zal daarom de Denaar des Woords een bepaalden last in naam zijns Zenders tot de gemeente brengen, dan moet hij niet als een bode een hemzelf vreemde last over- brengen, maar vooraf zelf dien last zijns Gods als een last aan zichzelf hebben gehad, gevoeld en doorzien. Het werk Gods, het woord Gods, de ordinantie Gods, de be- loften Gods, of wat het ook zij, dat hij prediken wil, moet hem zelf aangegrepen, in beweging gezet, en geroerd hebben. Hij

moet ontwaren, dat zijn God hem dezen last heeft gepredikt, opdat hij dien pre- dicate aan de Gemeente.

We bedoelen dit niet in overdreven zin, maar in den redelijken weg. Men kan een psalm, men kan een hoofdstuk uit de Schrift zó lezen, dat van de dertig verzen die we lezen, negen-en-twintig verzen ons voor- bijgaan, maar dat één bepaald vers ons trekt, ons boeit, en als glinsteren gaat te midden der verzen die als doof voor ons liggen bleven. Werkt nu die eerste gewaar- wording door, geven we ons aan die ge- waarwording over, begint dat woord op ons te werken, ontspringt uit dat woord vanzelf een reeks gedachten, spreekt het onze ziel toe, voelen we er iets bij, dat we vooraf niet voelden, blijft het ons bij, passen we het op ons zelve toe, beschaamt, vertroost, vernedert, verheft of bezielt het ons, — dan is er op dat oogenblik een bijzondere band ontstaan tusschen dat bepaalde woord en het leven onzer eigen ziel.

Dan heeft dat bepaalde woord iets in ons wakker gemaakt. Dan wordt dat woord in ons als een fontein, waaruit vanzelf het water des levens onbepoorst. Dan gaat dat woord ons verzellen. En als we er dan ten slotte toe komen, om te gaan schrijven of spreken, dan is er geen armoede van ge- dachten, geen verlegenheid, geen pijnlijke leegte, maar dan vloeit en vlot het vanzelf.

Dan is er in ons een vuur ontvont, dat steeds verder om zich grijpt, tot het heel ons innerlijk leven in gloed zet. En dat vuur spat dan onder het spreken over op wie ons hooren. En hierdoor ontstaat de bezielde en bezielende uitwerking, die zulk een woord heeft.

Waar dan bijkomt, dat men vanzelf zich afvraagt, hoe juist dat woord ons zoo aan- greep; hoe het kwam dat juist dat woord zulk een indruk op ons maakte, en zulk een stroom van gedachten bij ons aan het vloeien bracht. En kan dan het antwoord niet anders zijn, dan dat ook dit Gods bestel was, dan ontstaat hierdoor vanzelf het sterkende en steunende besef, dat het God- zelf is, die ons dat bepaalde woord op het hart bond, en het nu als zijn last door ons aan de Gemeente op de ziel drukte.

Natuurlijk zal dat de éne maal in ster- keren zin plaats grijpen dan een ander maal. Er is ook hier verschil in graad. En ook is er verschil in den persoon. Kalme, rustige personen zullen die aan- doening op andere wijs ondervinden, dan personen van sanguinisch gestel. Maar ge- heel mag deze indruk, deze innerlijke roering, dat meespreken van ons innerlijk leven toch nooit ontbreken, of de eigenlijke bediening van het Woord Gods schiet te kort.

Immers bij ontstentenis daarvan, dan schuift wie spreken moet, in zijn verlegen- heid, het laagje van zijn geleerdheid open, en gaat een *vertoog* in plaats van een *predi- catie* houden. Of ook, zoo hij zulk een laagje van geleerdheid niet kan openschui- ven, omdat hij 't niet heeft, dan doet hij een greep in den buidel van gemeenplaatsen, die hij allengs gevuld heeft, en rijgt phrases aan elkaar, die, omdat ieder ze reeds kent, en er sinds lang aan gewoon is, niemand boeien, veel min roeren kunnen.

Iets wat niet gezegd wordt, om hard te oordeelen. De meesten weten van verre niet, hoe inspannend een goede predicator in de voorbereiding is. Tweemaal elke week, en soms meer, een klein uur in het publiek te spreken, en dan toch zakelijk, degelijk, verscheid en bezielend te blijven, is een uiterst inspannende geestesarbeid. Van- daar, dat zoo menig prediker reeds uitge- put op den kansel komt, en daags daarna schiet tot alle werk onbekwaam is.

Vandaar dat er soms predikers zijn, die, na vier, vijf jaren in het zweet huns aan- schijns gewoogd te hebben, den strijd op- geven, en nu gaan teeren op hun voorraad. Iets wat natuurlijk henzelf persoonlijk zinken doet, en ten slotte de dood voor den prediker is.

En daarom nu juist wezen we zoo met nadruk op deze twee hoofdvoorwaarden van goede prediking: 1°. dat men telken male één bepaalden last van zijn God aan de gemeente bringe, en 2°. dat men zelf vooraf door dezen last geroerd zij.

Just dit toch is het eenige proefhoudend middel, om als prediker steeds nieuw, verscheid en krachtig te blijven. Just dit draagt den prediker en bij de voorbereiding en bij de prediking zelve. En juist dit is het, waardoor hij bij zijn gemeente de be- langstelling gaande houdt, en die ge- stadige uitwerking teweegbrengt, die meer dan iets anders in staat is hem zelve te bemoeiden, hem zelve gedurig weer de kracht te vernieuwen, en die hem tot op zijn ouden dag groen en frisch doet blijven.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS: Van N. de Boer te Leiden, Paarschrift van N. N. f. 2. — gevonden in de collectie Diaconie Geref. Kerk C. Ingekomen bij D. HULLEMANN: Van den heer J. J. IJsebrand te Amsterdam de som van f. 100. — zijnde door Z.E.D. ontvangen giften en contri- butien (in de *Kerkbode* verantwoord); van den heer A. M. Molenaar te Rotterdam f. 11. —

In hartelijken dank ontvangen.

D. HULLEMANN,
Kootwijk. Penningmeester.

Uit de Pers.

In bondige taal zet Dr. Bavinck in het jongste nummer van de *Bavinck* het nooit los te laten beginsel en uitgangspunt van de beschouwing der wedergeboorte uiteen, en we stellen er prijs op, deze uiteenzetting aan onze lezers voor te leggen:

De leer van de onmiddellijke werking des Heiligen Geestes in het hart van den zondaar, die weder- geboren en tot het geloof aanneemt van Chris- tus en al zijne weldaden bekwaam wordt gemaakt, wordt door de Gereformeerden hier te lande in hun strijd met de Remonstranten met kracht ge- handhaafd en tot breeder ontwikkeling gebracht. Arminius n.l. en zijne volgelingen vielen in de dwaling van het Semipelagianisme terug en maak- ten de werking van de genade van den wil des menschen afhankelijk. Reeds in zijne stellingen over de praedestinatie van den 7en Febr. 1604 leerde Arminius, dat God, die niet alleen een rechtvaardig Rechter maar ook een liefderijk Vader was, van eeuwigheid tusschen het gevallen menschelek geslacht dit onderscheid had gemaakt, dat Hij degenen, die van hunne zonden afstaan en vertrouwen op Christus stellen, de zonden zou kwijtschelden en het eeuwige leven schenken, maar dat Hij de hardnekkigen zou straffen; en voorts, dat het God aangenaam was, dat zich alle menschen bekeerden en, tot kennis der waarheid gekomen zijnde, daarbij bleven, doch dat Hij ni- maand dwong.

Op de Hartsche Conferentie ten jare 1611 zeiden de Remonstranten wel, dat de mensch het zalig makend geloof niet van zichzelf heeft, noch uit kracht van zijn vrijen wil, maar dat het van nood is, dat hij van God in Christus door zijnen Heiligen Geest wordt herboren en vernieuwd in verstand, genegenheden en wil, en dat dus de ge- nade Gods het beginsel, de voortgang en de vol- brenging alles goeds is.

Doch zij wierpen dit alles weer omver door de toevoeging, dat de wijze van werking dezer genade niet onwonderbaarlijk is en werden gedwongen dit alsoo te verklaren, dat de wil des menschen wel niet naast de genade werkt, maar toch, door haar bekwaam gemaakt, zelf zich tot geloof en bekeering schikken, of ook de ontvangen genade afwijzen en verwerpen kan.

In diezelfde geest verklaarden zij dan ook op de Dordtsche Synode: de krachtige genade, waardoor iemand bekeerd wordt, is niet onwonderbaarlijk, en hoewel God den wil aldoor door het Woord en de inwendige werking zijns Geestes aanroert, dat Hij beide de macht, om te gelooven, of boven natuurlijke krachten geeft, en den mensch inder- daad doet gelooven; nochtans heeft de mensch uit zichzelf deze genade kunnen verachten en niet gelooven, en alzo vervolgens door eigen schuld verloren gaan.

En zij verduidelikten hun gevoelen nog, door aldus voort te gaan: Hoewel naar den gansch vrien wil Gods de ongelijkheid der Goddelijke ge- nade zeer groot zij, nochtans geeft de Heilige Geest, of is bereid te geven, zoveel genade aan allen en een iegelijk, wien Gods Woord gepredikt wordt, als genoegezaam is tot bevordering van de bekeering der menschen in hare trappen; en der- halve verkrijgen niet alleenlijk degenen, genoe- gzaam genade ten geloove en ter bekeering dewelke God geregt wordt naar het besluit der volstrekte verklaring te willen zalig maken; maar ook die- genen, die metterdaad niet bekeerd worden.

Deze verklaring laat aan duidelijkheid niets te wenschen over. Volgens het gevoelen der Remon- stranten ontvingen allen, die onder het evangelie leven, of kunnen zij althans ontvangen, eene ge- noegzame genade tot geloof en bekeering. Maar of zij metterdaad gelooven en zich bekeeren, dat hangt van den wil des menschen af. De genade des Heiligen Geestes is dus in hare werking van den mensch afhankelijk; zijne toestemming, zijne vrije wilbeslissing staat tusschen beide in. De Remonstranten loochenden daarmede de inwendige, krachtdadige, onwonderbare, alleen-werkende, dat is met andere woorden, de onmiddellijke en rechtstreeks werkende genade des Heiligen Geestes, en namen alleen eene redelijke, aanraderende ge- nade aan.

Ten overvloede wordt dit met eene aanhaling uit Episcopus bevestigd, omdat hij daarin het woord *onwonderlijk* gebruikt.

In de zeventienvigste zijner theologische dispu- tatiën stelt hij dan het slot de vraag: of er enige *onwonderlijke* werkzaamheid des Heiligen Geestes in het verstand of in den wil des menschen nood- zakelijk zij, of in de Schriften beloofd wordt daar- toe dat iemand gelooven kunne aan het uitwendig gepredikte woord?

Als zij er zijn mocht, noodzakelijk is ze toch niet; en in elk geval blijft de mensch vrij om haar te wederstaan.

Dit Remonstrantsche gevoelen werd op de Dordtsche Synode verworpen. En daartegenover stelden de Gereformeerde Christenen van die dagen vast, dat, wijl de mensch van nature dood was in zonden en misdaden, God ook bij de toepassing van de weldaden, die verbonds de eerste moest zijn, en door zijne genade in den mensch niet alleen het vermogen, om te gelooven, maar ook het gelooven zelf tot stand brengen moest.

De besluiten der Synode, waarin de Geref. meerde leer op dit belangrijke punt is neergelegd, zijn bekend en behoeven voor ons doel slechts met een enkel woord in herinnering gebracht te worden. Vooreerst spreken de Dordtsche vaderen te dezen opzichte uit, dat het geloof en de bekeering niet toe te schrijven zijn aan den mensch, alsof die zichzelf door zijn vrijen wil van anderen, die met gelijke of even genoezame genade tot geloof en bekeering voorzien waren, onderscheidde, maar aan God, die, gelijk Hij de zijnen van eeuwigheid in Christus uitverkoren heeft, zoo ook dezelven in der tijd krachtdadiglijk roept, met het geloof en de bekeering beschent en aan de macht der duis- ternis ontrukkt zijnde, in het koninkrijk zijns Zoons overbrengt.

Ten andere belijden zij, dat God, wanneer Hij dit zijn welbehagen in de uitverkorenen uitvoert, hun niet alleen uitwendig het evangelie laat predi- ken en zelfs niet alleen door den Heiligen Geest krachtdadig hun verstand verlicht, maar ook door de uitwendige kracht van den Heiligen weder- waren. Geest doordringt tot in de binnenste schuil- hoeken der menschen, hunne gesloten harten opent het harde week maakt, het onbesneden be- snijdt, nieuwe hoedanigheden in den wil inatort en deelen van dood levend, van kwaad goed, van niet willende gewillig en van weerbarstig onder- worpen maakt.

Vervolgens omschrijven zij deze werking van Gods Geest nog nader door de namen wederge- boorte, vernieuwing nieuwe schepping, opwekking uit den dood, levendmaking, en zeggen, dat God ze zonder ons in ons werkt. Want zij geschiedt niet door eene redelijke aanradering waarbij het in de macht des menschen zoude blijven om weder- geboren of niet wedergeboren, bekeerd of niet bekeerd te worden. Maar zij is eene geheel boven natuurlijke allerkrachtadigste en tegelijk aller- beminnelijkste verwonderlijke, verborgene en onuitsprekelijke, werking; in hare uitnemendheid niet minder noch lager te schatten dan de schepping of de wederopwekking der dooden.

En eindelijk trekken zij daarna dat het besluit, dat allen, in wier harten God op zoo wonderbare wijze werkt, zeker, onfeilbaar en krachtdadig wedergeboren worden en met der daad gelooven. Het geloof is derhalve eene gave Gods, niet in dien zin, dat het van God aan des menschen vrijen wil wordt aangeboden, maar het wordt den mensch met der daad medegedeeld, ingegeven en ingestort. Ook is het geloof niet slechts in dien zin eene gave Gods, dat God allen het vermogen om te gelooven verleent doch de toestemming of daad van gelooven vervolgens van des menschen vrijen wil tegemoet ziet; maar het is eene gave Gods ook in dien zin, dat Hij het willen gelooven en het gelooven zelf in den mensch zelf uitwerkt; Hij namelijk, die het willen en volbrengen en dus alles in allen werkt.

Dit is het oordeel, dat de Dordtsche Synode stelde tegenover het Remonstrantsche gevoelen. Eene voorkomende, redelijke, aanraderende ge- nade is voor den mensch tot geloof en bekeering on- genoezame. Bij de kracht, met het Woord uitloft, moet er een innerlijke, inwendige, verborgene werking des Heiligen Geestes bijkomen, welke in de eerste plaats het vermogen des geloofs en der bekeering schenkt en daarna in de tweede plaats

ook onfeilbaar zeker dat vermogen in de daad van geloof en bekeering doet overgaan.

Deze werking des Heiligen Geestes wordt door de Dordtsche Synode, evenals door de verschillende uit- en inlandsche afgevaardigden in hunne oor- deelen, op verschillende wijze omschreven. Zij heet eene inwendige, verborgene, geheimzinnige, krachtige, krachtdadige, bovennatuurlijke, almach- tige, overwinnelijke, onwonderstandelijke, genadige, liefdelijke genade.

Maar de term onmiddellijke genade of onmidde- lijke wedergeboorte wordt niet gebruikt. Wel is ze zoo, gelijk we later zien zullen, door enkele Geref-ormeerde godgeleerden omschreven. En goed ver- staan, is deze omschrijving niet af te keuren. Maar zij is door de Dordtsche Synode en ook door vele theologen misschien wel met opzet vermeden, om dat zij licht tot misverstand aanleiding kan geven en eene, later te noemen, Remonstrantsche beden- king in de hand werkt.

Doch desmettenit staat vast, dat volgens de Gereformeerde leer de Heilige Geest de wederge- boorte en het geloof niet op die wijze in den mensch tot stand brengt, dat Hij binnen de genade- middelen besloten blijft of door doorkenning. Integendeel. Hij dringt tot in de binnenste schuil- hoeken van het hart des menschen door; Hij opent het gesloten hart; Hij werkt de levenmaking in ons zondere ons; Hij gaat zelf met zijne Goddelijke kracht in den mensch inwonen en stort in ver- stand, wil en genegenheden nieuwe hebbelijkheden in, roodt de duisternis, de onwilligheid en onge- regelheid, wijkt en voor verlichting, gewilligheid, oprechtheid plaats maakt.

Over de vraag, of deze werking des Geestes zonder misverstand eene onmiddellijke genoemd mag worden, kan verschil bestaan. Over de zaak zelve is alle verschil uitgegloten. Zij raakt het hart der Gereformeerde theologie, de kern der Heilige Schrift in de leer van de toepassing des heils.

Het is een gelukkig verschijnsel, dat over dit *primum verum* van onze belijdenis tusschen de theologen in onze kerken geen verschil blijkt te bestaan.

In de nadere uitwerking mogen niet aller lijn evenwijdig loopen, toch is het een kracht voor onze kerken, dat de wortel van aller belijdenis dezelfde is.

Officiële Berichten.

De Classis Zwolle heeft in hare vergadering van 2 Mei praeparatoir geëxamineerd den can- didaat H. v. d. Wal te 's Heerenbroek en hem beroepbaar gesteld in de Geref. kerken.

Op verzoek van de Geref. kerk te Kampen verleende zij, bijgestaan door de deputaten voor Art. 49, K. O., eervol Emeritaat aan den Weleer. heer Ds. J. Bavinck.

R. J. SCHOENAKER, *Scriba*.

Theologische School.

Het College van Hoogleraren der Theol. School brengt ter kennis van de Kerken, dat 8 Mei j.l. na gehouden onderzoek, tot Can- didaat in de Theologie bevorderd is de Student G. H. Dijkstra, wiens adres is te Smilde.

Namens het College vd.
P. BUSTERVELD, *Secr.*

Classis Dordrecht.

De Classis Dordrecht heeft in hare vergade- ring van den 1 Mei j.l. praeparatoir geëxami- neerd en beroepbaar verklaard in de Geref. kerken den heer C. Staal, Theol. Candidaat te Dordrecht, Vriezestraat 65; en peremptoir on- derzocht, tot de bediening des Woords en der Sacramenten toegelaten den heer D. Pol, Theol. Cand. en beroepen dienaar des Woords te Heerjansdam.

H. G. DE JONGE, *Act.*

Buitenland.

Frankrijk. Eene uitzondering op den regel.

Wij zagen tot onze blijdschap niet alle Protestanten in Frankrijk evenzeer ingenomen zijn met de wet op de geestelijke vereenigingen, welk ten doel heeft om de ontwikkeling der Roomsche kloosterorden te finiken. De *Evangeliste*, het orgaan der Fransche methodisten, ziet in de nieuwe wet een groot gevaar. „Het feit, zoo schreef genoemd orgaan vóór het tot stand komen van de wet, dat men onze maat- schappijen voor onroerende goederen op één lijn met katholieke associatiën stelt, ontroost ons.“

„Men zal ons tegenwerpen: De nieuwe wet zal u zes maanden geven om u te laten auto- riseren, maak van dat privilege gebruik; wan- neer gij eenmaal geautoriseerd zijt, hebt gij hetzelfde recht als de erkende kerken, behalve dat gij geen staatsattributionen krijgt, die gij ook niet begeert.“ Ik antwoord dat dit juist het punt is, waardoor de nieuwe wet de godsdien- stvrijheid schijnt te bedreigen. Een vrijheid, die de overheid naar believen kan verlenen of weigeren, is geen vrijheid. De vereenigingen van welke onze verschillende godsdienstige werken uitgaan, zullen hunne statuten moeten inzien en door de Kamer en door den Senaat te worden onderzocht.

Over die statuten zal men te midden van Ultramontanen ter rechter en vrijdenkers ter linkerzijde discussiëren. De debatten, die in de Kamer over de nieuwe wet gevoerd zijn, geven ons een voorproef van hetgeen de discussiën zullen zijn, welke men voeren zal wanneer men de godsdienstige vrijheid der minderheden te regelen heeft... Laten onze vrienden zich wel deze waarheid, die door de ervaring bevestigd is, inprenten: dat dikwijls de onschuldigen voor de schuldigen gestraft worden, en dat de vreed- zame minderheden het gezag betalen voor woel- zekke meerderheden.“

Men heeft getracht de *Evangeliste* gerust te stellen door op te merken, dat de protestant- sche vereenigingen, omdat zij niet behooren tot de categorie van kloosters en geestelijke orden, die door hoofden in het buitenland bestuurd worden, hare statuten niet aan de Kamer en bij den Senaat ter goedkeuring hebben in te zen- den. Deze vereenigingen hebben slechts de goedkeuring van den Staatsraad noodig en die raad zal in zijn jurisprudentie kalmer, wijzer en gelijkmatiger zijn dan het parlement. Maar dit neemt niet weg, dat dat toch vanwege den staat controle wordt uitgeoefend over de gods- dienstige vereenigingen, en dat langs den pre- ventieven weg. Het schadelijke hiervan zullen weldra ook zij ervaren, die thans er in juichen dat de Roomsche kloosterorden in het gedrang komen.

Gemengd nieuws.

De jonge koning van Servie heeft zijn land eene nieuwe constitutie geschonken. Daarin staat ge- schreven, dat de godsdienst van den staat is de Grieksch-katholieke orthodoxe. De kerk is onaf- hankelijk en heeft een eigen hoofd (autocephale), wat zeggen wil, dat zij afhangt noch van het pa- triarchaat van Constantinopel, noch van den Czaar van Rusland als hoofd van de Grieksch orthodoxe kerk in Rusland en dat zij dus ook niet staan wil